

и власть вновь разошлись. Интеллектуальная элита почти вся ушла из политики, освободив место для людей «второго ряда» - интеллигенции массы.

Основная часть интеллигенции массы – инженеры, ученые, специалисты в разных областях знания и экономики – в основном оказываются невостребованными пореформенной экономикой и вынуждены искать случайные заработки.

По словам С. Глазьева, тенденция «люмпенизации» принимает все более угрожающий характер.

Таким образом, оказавшись профессионально невостребованной, меняя сферу деятельности, определенная часть интеллигенции оказывается за рамками соприродного ей социального слоя и пополняет ряды маргиналов. В то же время полученное некогда образование, профессиональные и политические амбиции не утрачивают своего значения. Представители этой прослойки по инерции еще сохраняют прежние мировоззренческие установки и ценностные ориентации (конформизм, крайний индивидуализм и т. д.), но уже в виде фантома прежнего сознания и поведения.

Более десяти лет в государстве идут рыночные и демократические реформы. Промежуточным результатом их стало появление полярного общества: на одном полюсе богатые и супербогатые граждане (предприниматели, бизнесмены, правительственные чиновники), на другом – бедные слои (рабочие, крестьяне, инженеры, врачи, учителя, научные и творческие работники, служащие и военнослужащие). Но это полярное общество относительно стабильно.

Сдерживающим фактором, определяющим эту стабильность и относительную устойчивость, является непрекращающийся процесс превращения бедных слоев в массу. И главным действующим лицом в этом превращении, в достижении некоего согласия между властью и бедными слоями выступает интеллигенция. Но выступает не по отношению к бедным слоям, а внутри них, сама оставаясь частью этих бедных слоев, но частью сплоченной определенными ценностями, потребностями, моралью и определенным психологическим состоянием. В данном случае интеллигенция массы – наиболее отзывчивая часть массы и своего рода хороший резонатор импульсов, исходящих от правящей элиты в лице ее «новой» интеллигенции. Именно интеллигенция массы выступила своеобразным буфером настроения бедных слоев по отношению к власти и к своему жизненно-материальному положению. Но при этом она, подавив агрессию массы, заразила различные социальные группы своими настроениями:

- все неприятности воспринимаются народом как объективно неизбежны;
- простых граждан страны все больше интересует не политика, а их собственная частная жизнь, межчеловеческие общения;
- большинство людей теперь не соотносят себя со страной в целом, а внимание обращают только на свою семью;
- большинство людей живут с установкой на недоверие как к властям, так и ко всем вообще;
- большинство людей ориентированы на достижение благосостояния любыми путями, работают исключительно ради денег;
- в отличие от советских, никто из нынешних граждан не готов ничем пожертвовать ради идеи.

Этими настроениями интеллигенция массы держит массу. В годы советской перестройки интеллигенция держала массу настроениями рынка, социальной справедливости, демократии, благоденствия. Теперь держит настроениями индивидуализма – «жить для себя», «работать исключительно ради денег». В годы советской перестройки интеллигенция «раскачивала» массу, общественный строй, теперь она стабилизирует массу, став ее частью, влияя на ее настроения. В этом истоки устойчивости современного общества.

ІНТЕЛІГЕНЦІЯ І ЇЇ ВПЛИВ НА КУЛЬТУРУ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Писаренко Ж.А.

г. Харьков. Україна

Події останніх років свідчать, що Україна почала заглиблюватися у кризу, пов'язану з невизначеністю головних орієнтирів її подальшого прямування та нездатністю управлінської еліти якісно керувати нею. Аналіз причин виникнення цієї кризи вказує на проблеми державно-управлінської діяльності. Саме такі явища як непослідовність дій політиків, протекціонізм, корумпованість влади свідчать про професійну некомпетентність управлінців, примат їх особистих інтересів над інтересами суспільства.

За усіх часів певними «індикаторами» морального здоров'я нації, здатними критично оцінювати тенденції розвитку суспільства та дії влади, були представники інтелігенції. На жаль, можна констатувати: сьогодні в Україні практично відсутня справжня, сильна інтелігенція, спроможна вивести українську державу на шлях прогресивного розвитку.

Видатні вчені та літератори двох попередніх століть відзначали, що інтелігентами є інтелектуали, які опозиційно налаштовані до влади і виступають провідниками суспільного руху. Їх відрізняють потяг до захисту свободи совісті, наступність і наполегливість у досягненні поставленої мети; вони мають бути про-світниками, «піонерами культури», що активно сприяють розповсюдженню відповідного образу життя та норм поведінки [1].

У роздумах українських філософів, письменників, громадських діячів ХІХ – ХХ ст. можна знайти спільну ідею інтелігенції як провідника української нації. Так М. Драгоманов у «Одвертому листі до галицької молодіжці» (1905 р.) вказує, що задачею української інтелігенції є відтворення з українського народу української нації, суспільного культурного організму, здатного до самостійного культурного і політичного життя.

У концепції І.Франка інтелігенція – це громада високоосвічених людей, що спроможні відстоювати свої ідейні переконання і мають «шире чуття до народу», «талант людяності» і гуманності. Не може бути інтелігентом людина егоїстична, яку не хвилює життя народу, яка зачисляє себе до вибраної еліти, покликаної верховодити «несвідомими гречкосіями», мало рахуючись з їх інтересами [2].

Сучасні науковці, визначаючи інтелігенцію як найбільш кваліфікованих представників розумової (духовної) праці, що усвідомлюють своє творче призначення і реалізують його в ході культурно-історичного процесу, до основних соціальних функцій інтелігентів відносять: організаторську (організація і управління всіма сферами суспільного життя), ідейно-виховну та культурно-просвітницьку [3].

Спираючись на ці твердження, можна зробити висновок, що інтелігенція має безпосередній вплив не лише на суспільний розвиток та культурний рівень народу, але й на якість і культуру державно-управлінської діяльності. Адже будучи носіями передових знань і високої культури, інтелігенти мають не тільки виробляти концепції прогресивного розвитку держави, але й сприяти впровадженню їх в життя.

Інтелігенція може впливати на дії влади двома шляхами: через безпосередню участь у державному управлінні у якості політиків чи посадовців, а також ззовні - як науковці, громадські діячі, аналітики тощо.

Перший випадок передбачає процес суміщення інтелектуальної та управлінської еліт, що, на наш погляд, є проблематичним для сьогоденної України. Залишки «партноменклатурної» системи змушують інтелігента або приймати владні правила гри, або залишатися пасивним опонентом. До того ж творчість інтелігентів при владі досить обмежена, оскільки від них очікують скоріше сумлінного виконання обов'язків, ніж ініціативності. На думку російського науковця С.В.Волкова, залучення інтелігенції до влади буде продуктивним лише тоді, коли зростатиме культурно-інтелектуальний рівень осіб, які вже при владі. Вчений переконаний, що державне управління потребує перш за все високого рівня гуманітарної культури, який здатні забезпечити саме інтелігенти [4].

В разі коли мова йде про вплив інтелігенції на культуру державно-управлінської діяльності ззовні, слід говорити про цінності, які сповідаються інтелектуалами і які мають укріпитися у владі. В цьому контексті можна розглядати інтелігенцію як корректора влади, який виконує свою функцію шляхом формування управлінських цінностей та ідеалів, відповідної суспільної думки та участі у підготовці законів держави. Інтелігенція є тим фактором, який має формувати ядро громадянського суспільства, створюючи передумови для розвитку культури громадянина та суспільства в цілому [5].

Проблема української інтелігенції полягає, з нашої точки зору, в її безсилості, в неспроможності сконсолідуватися і сформулювати життєздатну концепцію національної ідеї, яка б об'єднала український народ, інтелектуальну та управлінську еліту. На жаль, поки що «сором'язливий» патріотизм одних і крайній (за висловом М.Хвильового – «зоологічний») націоналізм інших інтелігентів в сумі дає лише розбрат у суспільній свідомості, на якому «заробляють» псевдополітики.

Ще на початку ХХ-го століття С.Петлюра зазначив: «Ми по черзі любимо Вітчизну, але ще ніколи не любили її разом» [6]. Цей вислів актуальний і сьогодні.

Джерела та література

1. Интеллигенция в истории: образованный человек в представлениях и социальной действительности. – М., ИВИ РАН, 2001. – С. 167-168.
2. Шляхов Б.М. Проблема соціокультурних функцій інтелігенції в спадщині Івана Франка / Філософія і соціологія в контексті сучасної культури. Зб-к наук. праць.- Дніпропетровськ, РВВ ДНУ, 2003. – С.71-82.
3. Интеллигенция Советской Украины/ Моногр. Брега Г.С., Варварцев Н.Н. и др. – К.: Наукова думка, 1988. – С.84-90.
4. Волков С.В. О способности интеллигенции к государственному управлению/ Интеллигенция и власть. Под ред. А.И.Студеникина. – М.: УРСС, 1999. – С.10-18.
5. Колев Н., Марков С. Интеллигенция – необходимый корректор власти/ Интеллигенция и власть. Под ред. А.И.Студеникина. – М.: УРСС, 1999. – С.40-51.
6. Петлюра С. Патріотизм // Розбудова держави. – 1997. - № 7/8. – С.94-101.